

Vesilahden kunnan
varhaiskasvatuksen, esi- ja
perusopetuksen ja vapaa-ajan
palveluiden paikallinen
kehittämissuunnitelma

2021-2024

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto.....	2
1. Kehittämissuunnitelman lähtökohdat.....	3
1.1 Toimintaympäristö.....	3
1.2 Kuntastrategia	4
1.3 Sivistystoimen visio	5
2. Esi- ja perusopetuksen kehittäminen	6
2.1 Kasvu ja oppiminen	8
2.2 Henkilöstön osaaminen	11
2.3. Kestävä hyvinvointi	14
2.4 Johtaminen	18
3. Varhaiskasvatuksen kehittäminen	22
3.1 Kasvu ja oppiminen	24
3.2 Henkilöstön osaaminen	26
3.3 Kestävä hyvinvointi	29
3.4 Johtaminen	30
4. Vapaa-ajan palveluiden kehittäminen	34
4.1 Kasvun tuki ja eläinikäinen oppiminen	35
4.2 Henkilöstön osaaminen	37
4.3 Kestävä hyvinvointi	38
4.4 Johtaminen	39

JOHDANTO

Vesilahden esi- ja perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaa-ajan kehittämissuunnitelma (myöhemmin kesu) on laadittu Vesilahden kuntastrategian ja sivistystoimen vision arvojen pohjalta. Kesu on laadittu Vesilahden sivistystoimessa tapahtuvan strategisen suunnittelun tueksi, ja sen avulla voidaan nostaa esi – ja perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaa-ajan asiat keskiöön ja keskusteluun myös kunnallisessa päätöksenteossa.

Aikaisemmat kesut ovat koskeneet vain perusopetusta ja varhaiskasvatusta, mutta tässä kehittämissuunnitelmassa myös vapaa-aikapuoli haluttiin tuoda mukaan. Ajatuksena on, että Vesilahdessa halutaan tukea lasten ja nuorten hyvinvoinnin kokonaisvaltaista vahvistumista sekä sivistyspalveluiden sisäisen yhteistyön syventymistä. Nyt kehittämissuunnitelma kattaa kaikki sivistyspalvelut ja tätä kautta myös kaikki ikäryhmät.

Kehityskulkuja, jotka vaikuttavat voimakkaasti tulevaisuudessa, on kesussa pyritty huomioimaan kautta linjan. Ekologinen jälleenrakennus, teknologian kehitys ja työelämän murros ovat muun muassa sellaisia trendejä, joihin liittyen kehittämissuunnitelmassa on nostettu asioita esiin.

Kehittämissuunnitelman avulla on tarkoitus kehittää toimintakulttuuria, vahvistaa johtamista ja tarkastella asioita tulevaisuusnäkökulmasta. Kesu ohjaa niin arjen toimintaa, koulutussuunnittelua, johtamisen organisointia kuin talousarvion kautta tapahtuvaa resurssien kohdentamista. Se tuo toimintaan suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta.

Kehittämissuunnitelma ohjaa sivistystoimea tarkastelemaan toimintaansa neljästä eri näkökulmasta. Nämä neljä näkökulmaa ovat

- 1) kasvu ja oppiminen
- 2) henkilöstön osaaminen
- 3) kestävä hyvinvointi
- 4) johtaminen

Kehittämissuunnitelmaa on työstetty pedagogisen johtamisen koulutuksen ohjelmassa. Henkilöstöä on osallistettu kesun työstämisen eri vaiheisiin ja he ovat antaneet omat näkemyksensä laadittuun suunnitelmaan. Kehittämissuunnitelmassa on esitelty kaikkiin neljään osa-alueeseen liittyvät kehittämiskohteet, tavoitteet sekä toimenpiteet vuosille 2021-2024. Asetetut tavoitteet on pyritty pitämään selkeinä ja niiden määrä maltillisena. Hankkeet ovat tukeneet kehittämistyötä Vesilahdessa. Hankerahoitusta haetaan aktiivisesti jatkossakin kehittämissuunnitelman linjaamiin paikallisiin kehittämiskohteisiin.

Sivistyslautakunta seuraa kesun toteutumista kokonaisvaltaisesti.

Tavoitteena on, että tämän suunnitelman kehittämistoimenpiteitä toteuttamalla taataan tulevaisuuteen suuntautuvan laadukkaan ohjauksen ja opetuksen toteutuminen Vesilahdessa sekä pystytään tukemaan kuntalaisten hyvinvoinnin sekä elinikäisen oppimisen kokonaisvaltaista vahvistumista.

1. KEHITTÄMISSUUNNITELMAN LÄHTÖKOHDAT

1.1 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Vesilahden kunta

- Asukkaita noin 4400.
- Ikärakenne:
  - 0-14 vuotiaita 20,7%
  - 15-64 vuotiaita 60,7%
  - yli 65 vuotiaita

Varhaiskasvatus:

- Kolme päiväkoti:
Peiponpellon päiväkoti (Kirkonkylä),
Peuraniityn päiväkoti (Narva) ja
Satumetsän päiväkoti (Ylämäki)
- Kaksi kunnallista perhepäivähoitajaa
- Yksityinen varhaiskasvatus (kaksi perhepäivähoitajaa ja yksi ryhmäperhepäiväkoti)
- Lapsia varhaiskasvatuksen piirissä on noin 200

Perusopetus:

- 2 alakoulua,
- 1 yhtenäiskoulu
- oppilaita esi- ja perusopetuksessa noin 630
- Huomioitavaa on raju oppilasmäärän lasku

Vapaa-aika:

- 1 nuorisotila
- 1 kirjasto
- Nuorten (alle 29-vuotiaat) määrä kunnassa suuri, noin 30%
- Huomioitavaa ikärakenteen muutos ja palveluiden tarve, välimatkat, henkilöstöresurssi

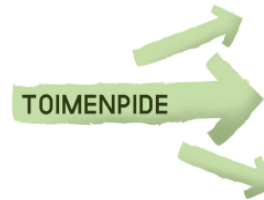
Uuden kuntastrategian mukaan Vesilahti on kiirettömän läsnäolon kunta, jonka tavoitteista nousevat esiin mm. yhteisöllisyys, yrittäjyyden tukeminen ja luonnonläheisyys. Vesilahden arvoja ovat: Asiakas on nro 1, yhteisöllisyys ja luonnon arvostus. Nämä arvot ja kuntastrategian tavoitteet nousevat esiin myös kesun osaluissa.

VESILAHDEN ARVOT:

Asiakas on nro. 1

Yhteisöllisyys

Luonnon arvostus

KIIREETTÖMÄN LÄSNÄOLON KUNTA

"Vesilahti – 25h vuorokaudessa"

"Helpompi hengittää"

Strategia-asiakirja on tarkoitus päivittää joka vuosi talousarviosta päättämisen yhteydessä. Tällöin määritetään tarpeen mukaan uudet toimenpiteet ja mittarit. Strategian seuranta ja arviointi järjestetään vuosittain tilinpäätösaasiakirjassa.

1.3 SIVISTYSTOIMEN VISIO

Sivistystoimen visio nostaa lapsen ja nuoren keskiöön ajatuksella aikaa sinulle vesilahtelainen. Sekä perusopetuksen, varhaiskasvatuksen että vapaa-ajan toimintaan liittyy ajatus yhdessäolosta, kohtaamisesta ja läsnäolosta. Nämä teemat ovat ohjanneet myös kehittämissuunnitelman tekemistä.

Esi – ja perusopetuksen kehittäminen

2 . ESI – JA PERUSOPETUKSEN KEHITTÄMINEN

Esi –ja perusopetuksen kehittämissuunnitelman kantava ajatus on sama kuin käytössä olevan opetussuunnitelmankin: lasten ja nuorten valmentaminen tulevaisuuden taitoihin. Tulevaisuuden taitoja ovat oppimaan oppimisen taito, vuorovaikutus- ja tiimityötaidot, ongelmanratkaisutaito, monilukutaito, luovuus – ja ongelmanratkaisutaidot, mielenterveystaidot ja tunneäly ja elämänhallintataidot.

Kesun opetustoimen osuus on laadittu opetushallituksen mallin pohjalta, josta se on kehitetty Vesilahden tarpeiden näköiseksi. Opetushallitus on laatinut yhteisen mallin kunnissa tapahtuvan koulutuksen strategisen suunnittelun tueksi vuonna 2016, jolloin myös Vesilahden ensimmäinen kehittämissuunnitelma on luotu vuosille 2016-2018. Edellinen kehittämissuunnitelma on tehty vuosille 2019-2021. Edellistä Kesua on arvioitu pedagogisessa ohjausryhmässä, ja sen pohjalta on lähdetty työstämään uutta kehittämissuunnitelmaa vuosille 2021-2024.

Perusopetuksen kehittämissuunnitelmaprosessiin on osallistettu kaikki kunnan opettajat, ja pedagoginen ohjausryhmä on työstänyt opettajille tehdyn kyselyn pohjalta kesua pedagogisen johtamisen koulutuksessa.

Vesilahdessa on kolme koulua: Narvan koulu, Ylämäen koulu ja Vesilahden yhtenäiskoulu. On tärkeää, että koulujen yksilöllisyyden ja erityispiirteiden ohella varmistamme myös yhteisiä käytäntöjä ja toimintamalleja. Kehittämissuunnitelmasta saa käsityksen siitä, mitä toimintoja painotetaan ja mihin kehittämistyössä panostetaan tulevina vuosina. Kesusta nostetaan vuosittain kehitettävät asiat koulujen lukuvuosisuunnitelmiin, josta ne viedään koulujen päivittäiseen opetus – ja kasvatustyöhön. Koulut saavat myös tiivistetyn version kesusta, josta toivottavasti tulee kaikkien arjen työtä ohjaava tiekartta, joka toimii kehittämisen suunnannäyttäjänä ja varmistaa mahdollisimman yhtenäiset käytännöt.

Kesu jakautuu neljään eri osa-alueeseen: kasvu ja oppiminen, henkilöstön osaaminen, kestävä hyvinvointi ja johtaminen. Perusopetuksen osalta nämä osa-alueet on tiivistetty seuraavasti:

Kasvu ja oppiminen	Henkilöstön osaaminen	Kestävä hyvinvointi	Johtaminen
<ul style="list-style-type: none"> • Laaja-alaisen osaamisen lisääminen • Oppimisympäristöjen laajentaminen ja monipuolistaminen • Pedagogisen jatkumon ja yhtenäisen kasvun- ja opinpolun kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagogisen osaamisen ylläpitämien ja kehittämien tulevaisuuden oppijan tarpeet huomioiden • Osaamisen jakaminen ja toimintakulttuurin kehittäminen • Hallinnon ja lainsäädännön tunteminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kestävän kehityksen ohjelman edistäminen • Oppilaiden fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin edistäminen • Oppilaiden sosiaalisen hyvinvoinnin ja koulumotivaation ja -viihtyvyyden parantaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagogisen johtajuuden kehittäminen ja pedagogisen yhteisön luominen • Työhyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen • Yhteisöllisen johtamisen tukeminen

2.1 KASVU JA OPPIMINEN

Opetussuunnitelman mukaan oppilas on aktiivinen toimija, joka oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Tärkeäksi asiaksi opetussuunnitelma nostaa vuorovaikutuksen. Olennaista on tahto ja taito toimia ja kehittyä yhdessä. Oppimaan oppimisen taidot sekä työskentely- ja ajattelutaidot ohjaavat ennakoimaan oppimisen eri vaiheita. Tärkeäksi asiaksi nousee myös rohkaiseva ohjaus oppilaan itsetunnon vahvistajana.

Uusi opetussuunnitelma nostaa vahvasti esiin myös laaja-alaisen osaamisen. Laaja-alaisella osaamisella opetussuunnitelmassa tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Oppilaan on tärkeää osata käyttää oppimiaan tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Tähän vaikuttaa se, millaiset arvot ja asenteet oppilaalla on. Laaja-alaiseen osaamiseen liittyy ympäröivän maailman muutokset. On tärkeää, että tiedon- ja taidonalat voidaan ylittää ja yhdistää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymistä voidaan tukea opetusta eheyttämällä, syväoppimisella sekä oppimisen alueita, monialaisia oppimiskokonaisuuksia ja aihekokonaisuuksia toteuttamalla.

Vesilahden opetus – ja kasvatustehtävän motto on *oppia elämään ihmisiksi*. Tärkeäksi Vesilahdessa nähdään myös osallisuuteen ja vaikuttamiseen ohjaavat ja sen mahdollistavat toimintatavat. Paikallisessa opetussuunnitelmassa korostuu myös tulevaisuussuuntautuneisuus, jonka tavoitteena on oppiainerajat ylittävät osaaminen. Nostona paikallisessa opetussuunnitelmassa on myös oppimisympäristöjen monipuolistaminen. Nämä paikallisen opetussuunnitelman asiat kietoutuvat hyvin yhteen valtakunnallisen opetussuunnitelman oppimiskäsityksen kanssa ja tuovat esiin myös sen, että laaja-alaista osaamista pidetään tärkeänä. Tämän vuoksi oppimisen yhdeksi painopisteeksi tässä kesussa nousee laaja-alainen osaaminen.

Varhaiskasvatusyksiköiden ja koulujen yhteistyötä toteutetaan mm. oppilashuoltotyössä, siirtymävaiheetyössä ja kodin ja koulun/ varhaiskasvatuksen yhteistyössä. Yhteistyö eri yksiköiden välillä kaipaa vahvistamista ja hyvien käytäntöjen jakamista entistä enemmän. Sen vuoksi toiseksi tärkeäksi kehittämiskohteeksi nousee pedagogisen jatkumon ja yhtenäisen kasvun – ja opinpolun kehittäminen.

Erityisopetuksen kehittäminen nousee esiin myös tässä kehittämissuunnitelmassa. Oppimiseen liittyviä asioita viedään eteenpäin kolmiportaisen tuen -mallin mukaisesti. Yhdeksi näkökulmaksi on viime vuosina noussut se, että kolmiportaisen tuen käyttöä on harkittava, koska yleisen tuen keinoja pitäisi käyttää tehokkaammin ja joustavammin. Näin säästettäisiin opettajien voimavaroja ja pystyttäisiin auttamaan enemmän oppilasta lukuvuoden aikana hänen tavoitteisiinsa pääsemiseksi. Kunnassa on tällä hetkellä käynnissä useampia erityisopetuksen kehittämiseen liittyviä hankkeita, jotka tukevat kesun kehittämiskohteita ja tavoitteita.

Kesun valmisteluvaiheessa opettajakunnalle tehtiin kysely oppilaiden tulevaisuudentaitoihin liittyen. Opettajakunnalle tehtyjen kyselyiden perusteella tärkeimpinä tulevaisuudentaitoina esiin nousivat vuorovaikutus – ja tiimityötaidot, oppimaan oppimisen taidot ja ongelmanratkaisutaidot.

Vesilahden kunnan strategian yhtenä painopisteenä on yrittäjyyden edistäminen. Opetuksen osalta tätä tavoitetta tuetaan edistämällä perusopetuksen opetussuunnitelman painopistealueen, yrittäjämäisen toimintavan, toteutumista.

Edellisiin asioihin viitaten oppimiseen liittyvät kehittämiskohteet vuosille 2021-2024 ovat laaja-alaisen osaamisen vahvistaminen ja oppimisympäristöjen monipuolistaminen ja sekä yhtenäisen kasvun- ja opinpolun kehittäminen.

Kehittämiskohde: Laaja-alaisen osaamisen vahvistaminen ja oppimisympäristöjen laajentaminen ja monipuolistaminen		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Kehitetään oppilaiden vuorovaikutus- ja tiimityötaitoja.	<p>Lisätään pari – ja ryhmätyöskentelyä.</p> <p>Opetetaan ja harjoitellaan vuorovaikutustaitoja oppituntien lisäksi myös osana päivittäistä / yksilöllistä kohtaamista lapsen ja nuoren kanssa.</p> <p>Perustetaan / jatketaan kuntoutuksellisia ryhmiä (esim. sosiaalisten taitojen ryhmä)</p> <p>Panostetaan luokkien ryhmäyttämiseen.</p>	<p>Hyvän mielen – tunnit</p> <p>Luokanvalvojan tuntien / luokkatuntien kehittäminen</p> <p>Yhteisöpedagogi avuksi ryhmäytymisprosesseihin</p>
Koetaan tieto – ja viestintäteknologia luonnollisena osana opiskelua, jolloin opiskelijat käyttävät tietokoneita, mobiililaitteita ja digitaalisia opetusmateriaaleja ja digitaalisia työskentelyympäristöjä sujuvasti työskentelyssään.	<p>Jatketaan tutoropettajatoimintaa.</p> <p>Koulutetaan oppilasagenteja.</p> <p>Hyödynnetään monipuolisesti käytössä olevia laitteita ja sähköisiä oppimateriaaleja.</p> <p>Otetaan käyttöön digitaitomerkit.</p>	<p>Aivot-materiaalin käyttöasteen ja käytettävyyden seuranta</p>
Tuodaan ympäröivä yhteiskunta luokahuoneeseen ja vakiinnutetaan monialaisuus, ilmiöpohjaisuus ja oppiainerajat ylittävän oppiminen osaksi kouluarkea.	<p>Otetaan opetuksen painopisteitä ajankohtaisista asioista ja ympäröivän yhteiskunnan ilmiöistä eli nostetaan ilmiöpohjainen oppiminen keskiöön.</p> <p>Laajennetaan ja monipuolistetaan oppimisympäristöjä. Hyödynnetään koulurakennusten ulkopuolisia oppimisympäristöjä.</p> <p>Lisätään monialaisia oppimiskokonaisuuksia.</p> <p>Luodaan erilaisia ala- ja yläkoulurajat ylittäviä kokonaisuuksia.</p>	<p>Esim. kirjaston hyödyntäminen monitoimikeskuksena</p> <p>Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, kuinka monialaisuus näkyy koulun arjessa.</p>

Otetaan yrittäjyyskasvatus ja työelämätaidot osaksi arkea.	Tuetaan koulujen yrittäjämäisen toimintatavan toteutumista osana opetusta ja koulun arkea.	Kehitetään yhtenäiskoulun ohjausryhmän kanssa yrittäjyyskasvatusta.
--	--	---

Kehittämiskohteet: Pedagogisen jatkumon ja yhtenäisen kasvun – ja opinpolun kehittäminen		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Rakennetaan lapsilähtöinen ja yhtenäinen opinpolku jokaiselle lapselle ja nuorelle, jolloin pedagoginen jatkumo ilmenee arjen toimintakulttuureissa.	<p>Kehitetään joustavia opetusjärjestelyjä (joustava esi – ja alkuopetus)</p> <p>Kehitetään joustavaa koulupolkua: sovitaan siirtymävaiheyhteistyön moniammatillisesta suunnittelusta ja käytänteistä yksiköiden välillä ja lisätään varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välistä yhteistyötä.</p> <p>Lisätään koulun sisäistä ja koko kunnan opetushenkilöstön yhteistyötä.</p> <p>Lisätään yhteistyötä vapaa-aikapuolen kanssa ja otetaan nuoriso- ja vapaa-aikatoimi kasvun ja opin tueksi.</p> <p>Huomioidaan sote-uudistuksen prosesseihin tuomat muutokset ja kehitetään sen kautta tulevia prosesseja.</p>	<p>Vuosikello</p> <p>Voidaan koota yhtenäisen opinpolun keskeiset yhteistyötahot koolle kerran lukuvuodessa</p> <p>Bechmarking</p> <p>Lape-työ</p>
Kehitetään nivelkohtien prosesseja.	<p>Vahvistetaan siirtymistä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen.</p> <p>Vahvistetaan siirtymistä alaluokilta yläluokille.</p> <p>Kehitetään oppivelvollisuuden laajentumisen mukaisia</p>	<p>Vuosikello</p> <p>Seutuyhteistyö</p>

	toimintamalleja yhteistyössä toisen asteen oppilaitosten kanssa.	
Kehitetään ja vahvistetaan oppimisen tuen järjestämisen muotoja	<p>Otetaan käyttöön erityisopetuksen konsultaatiomalli.</p> <p>Hyödynnetään Inklusiivinen koulu – hankkeen koulutuksia ja koulutuksissa esiin nousseita toimintatapoja.</p> <p>Lisätään varhaiskasvatuksen erityisopettajien ja perusopetuksen erityisopettajien välistä yhteistyötä.</p>	

2.2 HENKILÖSTÖN OSAAMINEN

Osaamisen vahvistaminen on elinikäisen oppimisen kivijalka. Se voidaan jakaa yksilön ja yhteisön osaamisen kehittämiseen. Yksilön osaamisen kehittäminen on ammatillisuuden lisäämistä ja yhteisön osaamisen kehittäminen on yhteisöllistä oppimista.

Henkilöstölle tehtiin kysely kehittämissuunnitelmaan liittyen. Kyselyssä henkilöstö sai nostaa esiin oman osaamisen kehittämiseen liittyviä asioita ja koulutustarpeita. Kyselyssä nousi esiin, että opettajat kaipaavat koulutusta pedagogisen osaamisen kehittämiseen, ryhmänhallintaan, arviointiin, tieto – ja viestintäteknologiseen osaamiseen, moniammatilliseen ja monialaiseen yhteistyöhön sekä hallinnon ja lainsäädännön tuntemiseen.

Arviointiin on panostettu Vesilahden kunnan perusopetuksessa paljon viime vuosina. Jokaiselle opettajalle on jaettu arviointikansio ja asiasta on pidetty useita koulutuksia. Myös 1.8.2020 arviointilukuun tehtiin muutoksiin henkilöstö on saanut koulutusta. Opetushallitus tarjoaa keväällä 2021 koulutusta päättöarvioinnin kriteereihin liittyen. Opettajia on ohjattu näihin opetushallituksen koulutuksiin, jotka liittyvät arvioinnin muutokseen sekä päättöarvioinnin kriteereihin.

Aikaisemmissa kehittämissuunnitelmissa on myös noussut esiin teknologian pedagoginen käyttö. Etäopetus keväällä 2020 lisäsi merkittävästi henkilökunnan ja eri ikäisten oppilaiden digitaitoja. TVT:n käytössä on liikuttu oikeaan suuntaan: laitteet ovat välineitä pedagogiikan toteuttamisessa eivätkä itseisarvo sinänsä. Vesilahden koulutoimessa on vakiintumassa tutoropettajatoiminta ja TVT-tutorit ohjaavat ja tukevat digitaitojen soveltamista eri kouluissa.

Laitekantaa on saatu kasvatettua jo nyt, ja kunnan TVT-strategiassa onkin noussut uudeksi pohdinnan aiheeksi laitekannan kasvattaminen niin, että jokaisella 3.-9.-luokkalaisella oppilaalla olisi oma laite käytössä. Tällöin on huolehdittava, että tietoliikenneyhteydet toimivat ja että laitekannan päivittäminen ja mahdollisten teknisten ongelmien ratkaiseminen ovat mahdollisia käytettävissä olevalla henkilöstöresurssilla.

Opettajien koulutustarpeita pyritään huomioimaan VESO-koulutuksissa ja opetuksen kehittämisen ja henkilöstön täydennyskoulutuksen kannalta keskeistä on myös Vesilahden osallistuminen Tampereen kaupunkiseudun Osake -hankkeeseen, jonka tehtävänä on järjestää opetushenkilöstön täydennyskoulutusta.

KEHITTÄMISKOHEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kehittämiskohde: Henkilöstön pedagogisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen tulevaisuuden oppijan tarpeet huomioiden		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Kehitetään tieto – ja viestintäteknologian pedagogista osaamista niin, että tieto – ja viestintäteknologia on luonnollinen osa opiskelua.	Pidetään opettajien TVT-aidot ajan tasalla sekä pedagogiikan että laitteiden käyttötaidon osalta. Jatketaan tutortoimintaa ja huolehditaan, että opettajille on riittävästi TVT-tukea.	Digitaitomerkit opetuksen tueksi
Vahvistetaan laaja-alaista osaamista ja tuodaan se osaksi kouluarkea.	Annetaan opettajille työkaluja ja koulutusta laaja-alaisen osaamisen tuomiseen käytäntöön. Koulutetaan henkilökuntaa tunne – ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen sekä positiivisen pedagogiikan käyttöön arjessa.	
Kehitetään ryhmänhallintataitoja ja ratkaisukeskeisiä toimintatapoja	Annetaan koulutusten kautta välineitä ryhmänhallintataitojen ja ratkaisukeskeisten toimintatapojen kehittämiseen. Tämä edesauttaa kannustavan, turvallisen ja myönteisen ilmapiirin luomista, motivaation ja viihtyvyyden vahvistamista, oppilaiden ja opiskelijoiden kohtaamista, työrauhan turvaamista ja kiusaamisen ehkäisemistä.	

Vahvistetaan erityisopetuksen osaamista ja tuetaan moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön kehittämistä.	Hyödynnetään erilaisten hankkeiden kautta saatua materiaalia ja kannustetaan joustavien toimintamallien kokeiluun ja käytäntöön tuomiseen.	Esim. inklusiivinen koulu
---	--	---------------------------

Kehittämiskohde: Hallinnon ja lainsäädännön tunteminen

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Vahvistetaan henkilöstön hallinnon ja lainsäädännön tuntemista.	Lisätään lainsäädännön ja normien tuntemista erilaisten koulutusten avulla.	
Vahvistetaan erityisopetuksen osaamista	Selkiytetään edelleen kolmiportaisen tuen mallia ja vahvistetaan opiskeluhuollon asiakirjojen tuntemista. Tehdään sujuvaa yhteistyötä kasvatus-, opetus- ja oppilashuoltohenkilöstön kesken.	Erytisopetuksen konsultaatiomalli

Kehittämiskohde: Kehitetään osaamisen jakamista ja yhdessä oppimisen toimintakulttuuria

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Lisätään yhtenäiseen perusopetukseen liittyvää osaamista ja henkilöstön osaamisen kehittämistä sekä työyhteisö – ja verkosto-osaamista ja osaamisen jakamista.	Luodaan mahdollisuuksia osaamisen jakamiseen ja annetaan aikaa yhteisille keskusteluille. Kehitetään käytänteitä koulutuksista saadun osaamisen jakamiseksi esim. sisäisen koulutuksen kehittäminen (tiimijän hyödyntäminen).	

	<p>Tarjotaan mahdollisuuksia kouluttautumiseen.</p> <p>Lisätään kunnan opetushenkilöstön yhteistyötä ja yhteisopettajuutta.</p> <p>Käydään lukuvuosittain vuoropuhelua opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamisesta eri oppiaineissa opettajakunnan kesken 1.-9.-luokilla.</p>	<p>Luodaan rakenteita, jotka mahdollistavat sujuvan yhteistyön ja yhteisopettajuuden toteuttamisen</p>
--	---	--

2.3 KESTÄVÄ HYVINVOINTI

Hyvinvointi on osaamisen ja oppimisen perusta. Se voidaan nähdä yksilön, yhteisön ja ympäristön hyvinvointina. Hyvinvointi voidaan jäsentää neljään osa-alueeseen: fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen. Nämä osa-alueet muodostavat yhdessä vahvan pohjan kestäväälle hyvinvoinnille.

Avainroolissa kouluissa yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi toimii monialaisia ryhmiä. Ryhmien tehtävänä on seurata, arvioida ja kehittää oppilaitosyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Hyvinvoinnin tarkastelussa käytetään apuna esimerkiksi kouluterveyskyselyitä, laajennettuja terveystarkastuksia ja niistä tehtyjä koonteja, kiva-koulu kyselyitä ja muita selvityksiä, joiden avulla voidaan arvioida oppilaiden hyvinvointia. Yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän asiassa kokoontuvat monialaiset asiantuntijaryhmät. Ryhmien tarkoituksena on kokoontua oppilaan tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palveluiden järjestämiseksi.

Vesilahden koulutoimessa työskentelee yksi koulupsykologi ja yksi koulukuraattori. Kouluterveydenhoito järjestetään Pirkkalan ja Vesilahden kuntien yhteistoiminta-alueen toimesta. Koulut tekevät yhteistyötä myös sosiaalitoimen kanssa. Kunnan nuorisotoimi ja vapaa-aikapalvelut tekevät myös työtä kouluilla ja ovat mukana esimerkiksi ala-yläkoulun nivelvaiheen työskentelyssä ja yläkoulun luokkien ryhmäytymistyössä. Vesilahdella työskentelee hankerahoituksen myötä myös koulunuorisotyöntekijä, joka on kiinteä osa koulujen viikoittaista arkea. Koulunuorisotyöntekijän työtehtäviin kuuluu muun muassa yhteisöllisyyden kasvattaminen, kiusaamisen ehkäiseminen, kouluviihtyvyyden parantaminen ja niihin liittyvät työmenetelmät.

KiVa Koulu -toimintamallia tai vastaavia koulujen turvallista ja terveellistä kasvu- ja oppimisympäristöä vahvistavia ohjelmia on käytössä kaikissa Vesilahden kouluissa. Kaikki opettajat on koulutettu Suomen

Mielenterveysseuran tunne- ja vuorovaikutustaitojen ohjelman käyttäjiksi. Jokaisen opettajan on velvollisuus käyttää ohjelmaa säännöllisesti opetuksessaan.

Ympäristön hyvinvointiin liittyy kestävä kehitys, joka koostuu ekologisesta, sosiaalisesta, taloudellisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta. Nämä näkyvät koulun arjessa monin tavoin. On tärkeää muistaa, että vastuu ympäristöstä on kestävä kehityksen kivijalka, jonka päämääränä on taata terveelliset, turvalliset ja oikeudenmukaiset elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville sekä turvata ympäristön katokyvyn, luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurien kirjon säilyminen. Vesilahden kouluissa pitäisi ottaa vielä paremmin huomioon kestävä kehityksen toimintatavat ja kiinnittää huomiota arjen toimintaan ympäristön näkökulmasta. Siksi ympäristön hyvinvointi ja kestävä kehitys on nostettu esiin omana osa-alueenaan kestävä hyvinvoinnin kokonaisuudessa.

Keittämissuunnitelmaan liittyvässä kyselyssä henkilöstö pohti, mitkä asiat he näkevät kestävä hyvinvoinnin kannalta kaikkein merkityksellisimpiä tulevaisuudessa. Tärkeimmiksi asioiksi nousivat:

- Muita kunnioittavan ja huomaavaisuutta korostavan kulttuurin rakentaminen
- Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja elämäntaitojen tukeminen
- Kestävä kehityksen ajattelun edistäminen
- Luonnon ja ympäristökasvatuksen merkityksen korostaminen
- Oppilaiden vahvuuksien tukeminen
- Koulumotivaation ja kouluviihtyvyyden lisääminen sekä jaksamisen tukeminen
- Liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen

KEHITTÄMISKOHEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kehittämiskohde: Kestävä kehitys ja kestävä arki kouluissa		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Kehitetään koulujen kestävä arjen toimintaa.	Tehdään kouluille kestävä kehityksen suunnitelmat, joissa voidaan kiinnittää huomiota esim. seuraaviin asioihin kouluarjessa: materiaalien tehokas hyödyntäminen, kierrättäminen, digitaalisiin oppimateriaaleihin siirtyminen, energian fiksu käyttäminen, hävikkiruuan pienentäminen. Tai edistetään kestävä kehityksen mukaista toimintaa muulla tavoin.	Agenda 2030 materiaalin hyödyntäminen
Otetaan luonto – ja ympäristökasvatus osaksi arkea	Lisätään luontoliikuntaa.	

	<p>Huomioidaan luontokasvatus osana kouluarkea ja korostetaan sen merkitystä.</p> <p>Tarjotaan elämyksellisiä luontokokemuksia ja hyödynnetään Vesilahden monipuolista luontoa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia.</p>	
--	--	--

Kehittämiskohde: Oppilaiden fyysinen ja psyykinen hyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Vahvistetaan oppilaiden psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia.</p> <p>Vahvistetaan oppilaiden tunneälyä, elämänhallintataitoja ja itsesäätelyä.</p>	<p>Tarjotaan koulupäivän aikana fyysisiä ja liikunnallisia aktiviteetteja esim. välituntikerhot ja liikuntakerhot. Aktivoidaan pihaliikuntalaitteiden käyttöön.</p> <p>Laaditaan hyvinvoinnin portaat työskentelymalli, jonka pohjalta opettajat käyvät läpi oppilaiden kanssa psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin liittyviä asioita. Materiaaleina voidaan käyttää esimerkiksi Suomen mielenterveysseuran materiaaleja sekä kiva-koulumateriaalia.</p> <p>Puututaan asioihin varhaisessa vaiheessa ja hyödynnetään Pirkkalan kanssa yhteistyössä rakentuvaa perhekeskustoimintamallia.</p> <p>Tuodaan harrastustoimintaa mahdollisuuksien mukaan koulupäiviin Vesilahti-mallin mukaisesti</p>	<p>Hyödynnetään move-testien tuloksia, kouluterveyskyselyistä, kiva-kyselyistä ja luokkien ilmapiirikyselyistä nousevia huomioita.</p> <p>Turvallisuusvastaava</p> <p>Yhteistyö vapaa-aikapalveluiden kanssa.</p>
<p>Autetaan oppilasta tunnistamaan omat vahvuutensa, mahdollisuutensa ja unelmansa ja vahvistetaan oppilaiden positiivista minäkuva.</p>	<p>Vahvistetaan tunnetaitoja ja toiminnanohjaustaitoja tavoitteellisella harjoittelulla.</p>	

	<p>Otetaan positiivinen ja ratkaisukeskeinen pedagogiikka osaksi arkea.</p> <p>Autetaan oppilaita tunnistamaan tapansa oppia ja tuetaan oppilaiden vahvuuksia. Ohjataan oppilaita käyttämään erilaisia oppimisstrategioita.</p> <p>Käytetään itsearviointia ja vertaispalautteen antamista mukana arjessa.</p>	
<p>Rakennetaan muita kunnioittavaa ja huomaavaisuutta korostavaa kulttuuria, jossa kiusaamiseen puututaan jäməkästi. Vahvistetaan koulujen työrauhaa ja turvallisuutta.</p>	<p>Osallistetaan oppilaita turvallisen arjen suunnitteluun ja tehdään suunnitelmallista työtä kiusaamisen ehkäisemiseksi.</p> <p>Kehitetään toimintamalleja kiusaamisen ehkäisemiseksi.</p>	

Kehittämiskohde: Oppilaiden sosiaalinen hyvinvointi, koulumotivaatio ja viihtyvyys

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Kehitetään yhteisöllisyyttä ja sitä kautta lisätään oppilaiden koulumotivaatiota ja kouluviihtyvyyttä.</p>	<p>Kasvatetaan yhteisöllisyyden tunnetta ja me-henkeä esimerkiksi yhteisillä tempauksilla.</p> <p>Lisätään koulun tilojen viihtyvyyttä, osallistetaan oppilaita koulun tilojen suunnittelussa.</p> <p>Lisätään terapeutista käsillä tekemistä koulupäiviin.</p> <p>Lisätään enemmän harrastustoimintaa koulupäiviin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nuoriso – ja vapaa-aikatoimi, yhteisöpedagogi mukaan tähän. - Kummitoiminta - Tukioppilastoiminta
<p>Lisätään oppilaiden osallisuutta ja vastuunkantoa.</p>	<p>Lisätään oppilaiden osallisuutta ja kehitetään oppilaskunnan toimintaa.</p>	

	<p>Kehitetään oppilaskunnan ja vanhempainoimikunnan välistä dialogia.</p> <p>Käynnistetään pikkuparlamenttitoiminta.</p> <p>Lisätään oppilaiden osallisuutta oppitunneilla.</p> <p>Toteutetaan yhteisöllisiä projektitöitä ja vastuutetaan oppilaita erilaisissa opintotehtävissä ryhmän sisällä ja kouluarjessa.</p>	
<p>Kehitetään lapsiystävällisen kunnan rakenteita, palveluita ja ajattelutapoja.</p>	<p>Toteutetaan Unicef-lapsiystävällinen kunta-mallia sekä Islannin mallia: Luodaan Vesilahden mallin toiminnot ja niiden avulla toteutetaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä ja syrjäytymisen ehkäisemistä.</p>	<p>Tämä tehdään yhteistyössä nuoriso- ja vapaa-aikapalveluiden kanssa.</p>

2.4 JOHTAMINEN

Johtaminen on onnistumisen organisointia sekä yhteisön että yksilön näkökulmasta. Johtaminen voidaan jäsenellä kuuteen eri osa-alueeseen opetushallituksen mallin mukaisesti: strateginen johtaminen, ihmisten johtaminen, prosessien ja talouden johtaminen, kehittämisen ja innovatiivisuuden johtaminen, sidosryhmien johtaminen ja tietojohdaminen.

Sivistyspalveluihin kuuluu kaksi vastuualuetta, jotka ovat opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut sekä vapaa-ajan palvelut. Sivistyspalveluita johtaa sivistysjohtaja, jonka toimialaan kuuluu varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, muu koulutus sekä liikunta-, nuoriso-, kirjasto- ja kulttuuripalvelut. Vesilahdessa on kaksi alakoulua, joissa on koulunjohtajat (johtaja-opettajat). Koulunjohtajille tehtävät resursoidaan huojennuksena opetusvelvollisuudesta. Vesilahden yhtenäiskoululla on virkarehtori ja virka-apulaisrehtori.

Tulevaisuudessa on tarpeellista pohtia koko kunnan johtamisjärjestelyjä uudelleen Narvan koulun rehtorin eläköitymisen myötä. On tärkeää, että uusia johtamismalleja pohditaan huolella ja niiden suunnitteluun otetaan riittävästi aikaa.

Kehittämissuunnitelmaan liittyvässä kyselyssä opettajia pyydettiin pohtimaan johtajuutta kolmesta eri näkökulmasta:

1. Miten koulua pitäisi johtaa, jotta oppilaiden olisi mahdollisimman hyvä olla ja opiskella?
2. Miten koulua pitäisi johtaa, jotta voisimme kokea olevamme pedagoginen yhteisö?
3. Miten koulua pitäisi johtaa, jotta voimme oppia yhdessä.

Kyselyssä esiin nousi yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen ja työhyvinvoinnin merkitys.

Kouluyhteisöjen toimintakulttuuria tarkasteltaessa nousee esiin jatkuva muutos ja tulevaisuuteen suuntautuminen. Muuttuva opettajuus ja oppiminen muuttavat myös pedagogista johtamista. Uusi pedagogiikka edellyttää osaamisen jakamisen kulttuuria ja yhteisöllistä johtajuutta. On tärkeää, että osaamisen jakaminen ulottuu yksiköiden ulkopuolelle ja mahdollistaa osaamisen jakamisen myös koko kunnan sisällä. Tämä on tärkeää huomioida johtamisessa.

Jaettu johtajuus ja tiimityö mahdollistavat koulun, jossa suunnataan elinikäiseen oppimiseen ja tiiviiseen vuorovaikutukseen. Jotta jaettua johtajuutta voidaan toteuttaa, koululla pitää olla selkeät arvot, visio ja strategia. Tärkeäksi nousee se, että ne on omaksuttu ja että niihin on sitouduttu.

Nykyisillä vaatimuksilla koulun johtaminen on haastavaa ajankäytön ja ammattitaidon ylläpitämisen näkökulmasta. Sijaisjärjestelyt työllistävät kaikkia rehtoreita ajoittain huomattavasti. Henkilöstöjohtaminen ja pedagoginen johtaminen kärsivät ensimmäisinä rehtorin ajanpuutteesta. Niin opettajien kuin johdonkin jaksaminen on tärkeää kiireisen arjen ja jatkuvan muutoksen keskellä. Tällöin kohtaamisen ja kuulemisen merkitys korostuu. Hyvällä johtamisella mahdollistetaan toimintakulttuuri, joka tukee henkilöstön voimavaroja.

KEHITTÄMISKOHEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kehittämiskohde: Kehitetään pedagogista johtajuutta ja luodaan pedagogista yhteisöä		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Nostetaan koulun toimintakulttuurin kehittäminen koulun johtamisen keskiöön ja vahvistetaan organisaatiota jatkuvan kehittämisen näkökulmasta.	<p>Luodaan yhtenäistä toimintakulttuuria: Yhteisen tavoitteen kirkastaminen (koulun identiteetti, kivijalka).</p> <p>Luodaan yhdessä selkeät yhteiset säännöt/peruseriaatteet ja linjat kaikille oppilaille.</p> <p>Rehtorit jalkautuvat oppilaiden pariin ja näkyvät koulun arjessa.</p>	

	<p>Uudistetaan johtamisen rakenteita ja selkeytetään rehtoreiden vastuualueita ja tehdään ne näkyväksi ja lisätään rehtoreiden välistä yhteistyötä.</p> <p>Osallistetaan henkilöstöä koulun kehittämiseen ja suunnitteluun. Kehittäminen on osa jokaisen perustyötä ja tehtävää.</p> <p>Lisätään tiimityötä ja jaettua johtajuutta arjessa.</p>	
--	---	--

Kehittämiskohteet: Yhteisöllisen johtamisen tukeminen

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Johtamisen osaamisen kehittäminen ja mentorointi ja jaetun johtamisen tukeminen</p>	<p>Johtajat osallistuvat säännöllisesti johtamiseen liittyviin koulutuksiin.</p> <p>Kehitetään yhteisöllistä johtamista, esimerkiksi tiimirakenteita.</p> <p>Vahvistetaan osaamisen jakamista ja viestintää kaikilla tasoilla (hallinto, rehtorit, koulut).</p> <p>Kehitetään koko kunnan sisäistä verkostoimista ja lisätään vuoropuhelua ja tiedottamista eri koulujen välillä johtajuuden tukemiseksi.</p>	

Kehittämiskohde: Työhyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Lisätään työhyvinvointia ja työssäjaksamista.</p>	<p>Tuetaan työssäjaksamista esimerkiksi seuraavilla keinoilla: selkeät työtehtävät ja selkeät vastuut, työilmapiiri, työpaikkaselvitykset ja niiden tuloksista johdettavat toimenpiteet, kehityskeskustelut, perehdytys, luodaan kannustavaa, toisiinsa luottavaa ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutunutta työyhteisöä, sujuva tiedonkulku, noudatetaan palvelevan johtamisen mallia (keskustelu, kannustus, oikeudenmukaisuus)</p> <p>Tuetaan vuorovaikutusta ja vertaisverkostotoimintaa sekä jaetulla ja osallistavalla johtajuudella voimistetaan työyksikköjen toimintakykyä, strategista osaamista ja osaamisen jakamista.</p> <p>Lähijohtajat toteuttavat kannustavaa, innostavaa, kuuntelevaa ja läsnäolevaa johtamisotetta.</p> <p>Vahvistetaan itsensä ja oman työn johtamisen taitojen kehittymistä koskien koko henkilökuntaa.</p>	

Varhaiskasvatuksen kehittäminen

3. VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMINEN

Vesilahden kunnan toimintatavat luovat pohjan varhaiskasvatukselle. Varhaiskasvatus painottaa toiminnassaan leikin merkitystä sekä liikunta- ja luontokasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapsi kasvaa, kehittyy sekä oppii vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lapsia ohjataan kuuntelemaan toisiaan, vuorottelemaan ja ilmaisemaan itseään rakentavasti. He oppivat aikuisten ja muiden lasten kanssa vuorovaikutuksessa ottamaan muita huomioon ja ymmärtämään tekojensa syy-seuraussuhteita. Lapset oppivat, että olemme erilaisia, ainutlaatuisia ja yhtä tärkeitä ja voivat vaikuttaa päätöksentekoon ja ympäröivään toimintakulttuuriin. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana.

Vesilahden ensimmäinen kehittämissuunnitelma on luotu vuosille 2016 - 2018. Edellinen kehittämissuunnitelma on tehty vuosille 2019 - 2021. Silloin varhaiskasvatus oli perusopetuksen kanssa mukana kehittämissuunnitelmassa. Tämä kehittämissuunnitelma on laadittu vuosille 2021 - 2024.

Varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelmaprosessiin on osallistunut koko varhaiskasvatuksen henkilöstö kyselyjen ja keskustelujen pohjalta.

Vesilahdessa on kolme päiväkotia: Peuraniityn päiväkotia Narvassa, Satumetsän päiväkotia Ylämäellä ja Peiponpellon päiväkotia Kirkonkylässä. Lisäksi kunnassa toimii kaksi kunnallista perhepäivähoitajaa. Yksityisiä perhepäivähoitajia on kaksi, ja Rämssöössä toimii yksityinen ryhmäperhepäiväkotia. Varhaiskasvatuksessa pyritään noudattamaan yhteisiä suunnitelmia ja toimintamalleja. Kehittämissuunnitelma ohjaa vuosittaisia painotuksia ja vuosittaista toiminnan suunnittelua.

Kasvu ja oppiminen	Henkilöstön osaaminen	Kestävä hyvinvointi	Johtaminen
<ul style="list-style-type: none"> • Oppimis-ympäristöjen laajentaminen ja monipuolistaminen • Oppimis-valmiuksien ja oppimismotivaation kehittäminen • Yhtenäisen opinpolun kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagogisen keskustelun ylläpitäminen • Täydennyskoulutukseen kannustaminen • Vahvuuksien tukeminen ja esille tuominen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kestävään elämäntapaan ohjaaminen • Luonto- ja ympäristökasvatuksen kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagogisten ryhmien kehittäminen • Perehdyttäminen • Henkilöstön hyvinvointi • Yhteistyöverkoston luominen (sote- henkilöstö, koulu, srk ja kolmas sektori)

3.1 KASVU JA OPPIMINEN

Varhaiskasvatuksen toiminnan lähtökohtana on luoda pohja lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan arjen vuorovaikutustilanteissa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Lasten vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa tekemät kokeilut ja omat sisällön tuottamiset TVT-teknologiaa hyödyntäen edistävät lasten luovaa ajattelua, lukutaitoa sekä yhteiskunnallisia taitoja. Teknologiakasvatus kannustaa lapsia tutkimaan ja kokeilemaan erilaisten laitteiden ja lelujen toimintoja sekä erilaisia materiaaleja hyödyntäen ja kokeillen rakentamaan itse.

KEHITTÄMISKOHEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kehittämiskohde: Vuorovaikutus- ja tiimityötaidot		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Innostetaan ja motivoidaan lapsia</p> <p>Opettelemaan uusia asioita sekä opetellaan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja.</p> <p>Toimitaan mahdollisuuksien mukaan pienryhmissä.</p> <p>Kehitetään lasten kuuntelemis-, vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja.</p>	<p>Ryhmävasujen ja tiimisopimusten kehittäminen</p> <p>Kehitetään dokumentointia ja arviointia.</p> <p>Kehitetään työtiimien toimintaa, korostaen toimintaa pienryhmissä.</p> <p>Henkilökunnan koulutussuunnitelma.</p>	<p>Uusi kaavakepohja</p>

Kehittämiskohteet: Oppimaan oppimisen taidot, elinikäinen oppiminen ja tiedon rakentuminen

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Oppimisympäristöjen laajentaminen.</p> <p>Digitaalisten oppimisympäristöjen asteittainen lisääminen.</p> <p>Yhteistyön kehittäminen perusopetuksen, kirjaston, kulttuuri- ja liikuntatoimen kanssa.</p>	<p>Luontoympäristön käytön lisääminen oppimisympäristönä.</p> <p>Digitaalisten oppimisympäristöjen lisääminen ja lasten käytössä olevien av- välineiden lisääminen varhaiskasvatukseen.</p>	<p>Seudullinen TVT-suunnitelma.</p>

Kehittämiskohteet: Ongelmanratkaisutaidot ja innovointi

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Kehitetään lasten ongelmanratkaisutaitoja ja innovointia, jolloin lapset oppivat ratkaisemaan erilaisia arjen ongelmia luovasti.</p>	<p>Erialaisten pulma- ja ongelmanratkaisutehtävien teettäminen ja harjoittelu konkreettisenä toimenpiteenä.</p>	

Kehittämiskohteet: Lasten ja perheiden osallisuuden lisääminen

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Lisätään lasten ja perheiden osallisuutta.</p>	<p>Kehitetään erilaisia osallistamisen tapoja.</p>	

<p>Lisätään perheiden mahdollisuuksia vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuspäivään</p> <p>Unicef lapsiystävällinen kunta-toimintamalli</p>	<p>Varhaiskasvatuksen perhetyön yhdistäminen liikunta- ja luontokasvatukseen</p> <p>Toiveiden puu</p>	<p>esim. perheliikuntaillat, Seikkailevat perheet.</p> <p>esim. Vanhempaintoimikuntien toiminnan käynnistäminen päiväkodeissa.</p>
---	---	--

Kehittämiskohteet: Pedagogisen jatkumon ja yhtenäisen opinpolun kehittäminen		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Etsitään kasvatuksen ja opetuksen jatkuvuutta tukevia ratkaisuja.</p> <p>Kehitetään varhaiskasvatuksen ja esikoulun nivelvaihetta ja vahvistetaan yhtenäistä kasvun- ja opinpolkua</p>	<p>Lisätään varhaiskasvattajien, esiopettajien ja erityisopettajien välistä yhteistyötä.</p> <p>Säännöllinen yhteistyö viskareiden ja eskareiden kanssa.</p>	

3.2 HENKILÖSTÖN OSAAMINEN

Henkilöstön osaamista voidaan kehittää ja parantaa erilaisilla toimenpiteillä esim. johtamisen ja esimiestyön kehittämällä, osaamisen johtamisella, yksilön työssäoppimisen tukemisella, perehdyttämisellä, kehityskeskusteluilla, henkilöstökoulutuksilla.

Varhaiskasvatuksessa henkilöstölle tehtiin kysely kehittämissuunnitelmatyön aikana. Henkilöstö pitää tärkeänä hyvää ja kattavaa perehdytystä, esimiehen ja tiimin tukea, vuorovaikutustaitoja, osaamisen ylläpitämistä ja omien vahvuuksien käyttämistä työssä sekä rohkeutta sanoa EI.

Kehittämiskohde: Henkilöstön pedagogisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen tulevaisuuden oppijan tarpeet huomioiden

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Kehitetään tieto – ja viestintäteknologian pedagogista osaamista niin, että tieto – ja viestintäteknologia on luonnollinen osa opiskelua.</p> <p>Kehitetään monilukutaito-osaamista</p>	<p>Varhaiskasvattajien TVT-taitoja lisätään ja pidetään ajan tasalla sekä pedagogiikan että laitteiden käyttötaidon osalta.</p>	<p>Henkilökunnan koulutukset</p>
<p>Tutkimalla oppiminen ja positiivinen asenne tutkimiseen.</p>	<p>Annetaan varhaiskasvattajille työkaluja ja koulutusta.</p> <p>Laaja-alainen osaaminen oppimisympäristöjen suunnittelussa ja toteutuksessa ja arvioinnissa.</p>	
<p>Ryhmänhallintataitojen kehittäminen</p>	<p>Koulutusta tunne – ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen sekä positiivisen pedagogiikan käyttöön arjessa</p>	

Kehittämiskohde: Hallinnon ja lainsäädännön tunteminen

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Vahvistetaan henkilöstön hallinnon ja lainsäädännön tuntemista.</p>	<p>Lisätään lainsäädännön ja normien tuntemista erilaisten koulutusten avulla.</p>	

Tiedottamisen kehittäminen	<p>Opetetaan hallinnon tietojärjestelmien käyttöä (ESS).</p> <p>Korostetaan jokaisen omaa vastuuta lukea kunnan, esimiehen lähettämät tiedotteet (sähköpostia, Whatsup)</p>	
----------------------------	---	--

Kehittämiskohde: Kehitetään osaamisen jakamista ja yhdessä oppimisen toimintakulttuuria		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Lisätään henkilökunnan osaamisen ja vahvuuksien jakamisen mahdollisuuksia.</p> <p>Liikunta- ja ympäristökasvatuksen mahdollistaminen ja kehittäminen.</p> <p>TVT- taitojen osaamisen kehittäminen ja käyttöönotto varhaiskasvatuksessa.</p>	<p>Luodaan mahdollisuuksia osaamisen jakamiseen ja annetaan aikaa yhteisille keskusteluille.</p> <p>Kehitetään käytänteitä koulutuksista saadun osaamisen jakamiseksi esim. sisäisen koulutuksen kehittäminen (tiimijalan hyödyntäminen)</p> <p>Tarjotaan mahdollisuuksia kouluttautumiseen</p> <p>Varhaiskasvatuksen yhteiset tyhytilaisuudet.</p> <p>Mahdollistetaan varhaiskasvatuksen liikunta-agenttien, ympäristökasvatus- ja TVT-agentin työ koko varhaiskasvatuksessa</p>	

3.3 KESTÄVÄ HYVINTOINTI

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista itseensä ja tulevaisuuteen.

Kehittämiskohde: Lasten psyykinen ja fyysinen hyvinvointi		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Vahvistetaan lasten osallisuutta ja toimijuutta</p> <p>Tuetaan perheitä kasvatustyössä Tuetaan perheiden verkostoitumista</p> <p>Ehkäistään kiusaamista ja puututaan siihen</p> <p>Kehitetään lasten sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja</p> <p>Kehitetään oppimisen tuen järjestämistä</p> <p>Toteutetaan säännöllisesti metsä- ja luontopäiviä/ retkiä. Sisätiloihin liikkumisen mahdollisuuksia.</p> <p>Kielellisten taitojen, kuuntelu- ja keskustelutaitojen kehittäminen ja vahvistaminen</p> <p>Kehitetään lapsiystävällisen kunnan rakenteita, palveluja ja ajattelutapoja</p> <p>Kehitetään nivelvaihetta päiväkodista - eskariin</p>	<p>Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä.</p> <p>Perhetyöntekijän työpanos varhaiskasvatuksessa. Perheliikuntaillat, Seikkaileva perhe, tempaukset jne. Autetaan lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä.</p> <p>Toteutetaan kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmaa varhaiskasvatuksessa. Pienin askelin –ohjelma:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. oppimistaidot 2. empatia 3. tunteiden säätely ja kaveritaidot 4. ongelmanratkaisu 5. eskariin siirtyminen <p>Vahvistetaan lasten omaehtoista liikuntaa ja lisätään ohjattua liikuntaa jokaiseen päivään.</p> <p>Lorujen, laulujen, kerrottujen tarinoiden monipuolinen päivittäinen käyttäminen</p> <p>Unicef-lapsiystävällisen kuntamallin toteutus</p>	<p>Varhaiskasvatuksen ympäristökasvatussuunnitelma</p> <p>Perhetyöntekijä työskentelee veon rinnalla tukemassa huoltajien varhaiskasvattajien työtä.</p> <p>Uusi varhaiskasvatuslaki Kiusaamisen ehkäisy suunnitelma</p> <p>Unicef-hanke</p> <p>2-vuotinen esikoulu</p>

3.4 JOHTAMINEN

Kiireettömyys, riittävästi silmäpareja ja käsipareja kaikissa ikävaiheissa varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Täten mahdollisuus kohdata lapsi, tarjota mahdollisuus tulla kuulluksi, nähdyksi ja huomioiduksi. Kaikki ylimääräinen ja turha hanke ym. projektit karsitaan. Keskittyminen hyvää perusarkeen, jossa tärkeät asiat huomioitu, kuten riittävä liikunta, myös luonto oppimisympäristönä (lisää tutkitusti hyvinvointia), tunne-elämän ja vuorovaikutustaitojen edistäminen sekä monipuoliset oppimaan oppimisen taidot.

KEHITTÄMISKOHEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kehittämiskohde: Kehitetään pedagogista johtajuutta ja luodaan pedagogista yhteisöä		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Kehitetään edelleen varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.	<p>Luodaan yhdessä selkeät yhteiset säännöt/perusperiaatteet ja linjat varhaiskasvatukseen.</p> <p>Osallistetaan koko henkilökunta kehittämiseen ja suunnitteluun.</p> <p>Jaetaan vastuuta koko henkilöstölle.</p> <p>Luodaan suvaitseva, toista arvostava ja kannustava ilmapiiri.</p>	<p>Ympäristökasvatus</p> <p>Painotus kolme L:ää LUONTO, LEIKKI JA LIIKUNTA</p>

Kehittämiskohde: Kehitetään tietohallintaa ja viestintää sekä tiedolla johtamista

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Kehitetään viestintää niin, että tieto tavoittaa kaikki oikea-aikaisesti</p> <p>Ennakointitieto ja sen hyödyntäminen johtamisessa sekä muussa työyhteisön toiminnassa</p>	<p>Vahvistetaan osaamisen jakamista ja viestintää kaikilla tasoilla</p> <p>Kehittää organisaation sisäistä verkostoitumista osana viestintää ja tiedottamista.</p> <p>Lisätään vuoropuhelua ja tiedottamista eri hallintokuntien välillä johtajuuden tukemiseksi</p>	

Kehittämiskohde: Työhyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Lisätään hyvinvointi- ja johtamisosaamista</p>	<p>Tuetaan työssäjaksamista</p> <p>Tuetaan vuorovaikutusta ja vertaisverkostotoimintaa</p> <p>Vahvistetaan itsensä ja oman työn johtamisen taitojen kehittymistä koskien koko henkilökuntaa</p>	<p>Huomaa hyvä tiimissä</p> <p>Benchmarking</p> <p>Kehityskeskustelut</p> <p>Työnohjaus</p>

Kehittämiskohteet: Yhteisöllisen johtamisen tukeminen

Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Johtamisen osaamisen kehittäminen ja mentorointi ja jaetun johtamisen tukeminen	<p>Säännölliset koulutukset</p> <p>Tiimien johtaminen</p> <p>Esimiehet toteuttavat kannustavaa, innostavaa, kuuntelevaa ja läsnä olevaa johtamisotetta</p> <p>Verkostoituminen</p>	
Oman työn johtaminen	<p>Vastuunjako</p> <p>Kannustaminen</p> <p>Tiimisopimukset</p> <p>Yhteiset pelisäännöt</p>	<p>Säännölliset pedagogiikkakokoukset</p> <p>Tiimipalaverit</p>

Vapaa-ajan palveluiden kehittäminen

4 VAPAA-AJAN PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

Vapaa-ajan palveluiden tehtävänä on mahdollistaa kuntalaisille omasta terveydestä ja fyysisestä, psyykkisestä sekä sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimisen liikunnan, kulttuurin ja kirjaston toimintojen sekä nuorisotoiminnan avulla. Lisäksi vapaa-ajan palvelut tarjoavat jokaiselle mahdollisuuden sivistykseen, vapaa-ajalla virkistymiseen ja harrastamiseen. Vapaa-ajan palvelut mahdollistavat osaltaan elinikäisen oppimisen sekä toimivat lasten ja nuorten kasvun tukena.

Vapaa-ajan palveluiden toimintaa määritetään useissa eri laeissa, kuten liikuntalaissa, nuorisolaissa, laissa kuntien kulttuuritoiminnasta sekä kirjastolaissa ja laissa yleisistä kirjastoista. Lakien tavoitteena on muun muassa edistää kuntalaisten liikkumista ja liikunnan harrastamista, sivistystä ja lukutaitoa sekä elinikäistä oppimista, osallistumismahdollisuuksia, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä mahdollisuutta ilmaista, virkistää ja sivistää itseään sekä mahdollisuutta käyttää laeissa määriteltyjä vapaa-ajan palveluita. Hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen sekä motivaation ja mielekkään elämän näkökulmasta vapaa-ajan palveluilla onkin suuri merkitys ihmisten arjessa mielekkään ja virkistävän tekemisen mahdollistajana, joka puolestaan tarjoaa positiivisia oppimisen, onnistumisen sekä ryhmään kuulumisen kokemuksia.

Vapaa-aikapalveluiden edellinen kehittämissuunnitelma laadittiin vuosille 2015-2018. Toimintaa entistä voimakkaammin ohjaavina teemoina ovat hyvinvoinnin sekä osallisuuden ja aktiivisen kuntalaisuuden edistäminen vapaa-ajan palveluiden avulla.

Vapaa-ajan palvelut koostuvat liikuntapalveluista, nuorisopalveluista, kulttuuripalveluista ja kirjastopalveluista. Vesilahdessa on yksi Nuorisotila (nuorisotila Nurkka), yksi kirjasto (kirjasto Lähde), kolme liikuntasalia, kuntosali, tekonurmikenttä, skeittiparkki, kolme kunnan ylläpitämää uimarantaa, kolme frisbeegolfrataa, kaksi ulkokuntoilupaiikkaa, kuntorata-hiihtolatu, jalkapallogolfkenttä, kolme beach volley -kenttää, kolme kaukaloa sekä kuntoportaat. Lisäksi koulujen ja päiväkotien pihoilla tai rakennusten yhteydessä on leikkipakkoja, jotka ovat kuntalaisten käytettävissä koulu- ja päiväkotikäytön aikojen ulkopuolella.

Kasvun tuki ja elinikäinen oppiminen	Henkilöstön osaaminen	Kestävä hyvinvointi	Johtaminen
<ul style="list-style-type: none"> • Vuorovaikutus- ja elämäntaitotaidot sekä elinikäisen oppimisen tukeminen • Osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Modernien työskentely- ja työelämätaitojen edistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kokonaisvaltainen hyvinvointi • Kestävä kehitys ja arki 	<ul style="list-style-type: none"> • Työhyvinvointi ja yhteisöllisyys • Viestinnän ja johtamisen kehittäminen

4.1 KASVUN TUKI JA ELINIKÄINEN OPPIMINEN

Vapaa-ajan palvelut toimivat lasten ja nuorten kasvun ja kehittymisen tukena tarjoamalla turvallisia ja helposti lähestyttäviä aikuisia arkeen sekä harrastuksia, aktiviteetteja ja mielekästä tekemistä vapaa-ajalle. Lisäksi vapaa-ajan palvelut tarjoavat tiloja toiminnan toteuttamiseen. Vapaa-ajan palvelut tarjoavat kaiken ikäisille kuntalaisille välineitä elinikäiseen oppimiseen sekä virkistymiseen kirjasto-, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalveluiden avulla.

Vapaa-ajan palvelut tukevat kuntalaisten aktiivista kansalaisuutta ja demokraattiseen yhteiskuntaan kasvamista sekä tukee näihin tarvittavien taitojen oppimista ja kehittämistä. Lisäksi vapaa-ajan palvelut toimivat osaltaan kuntalaisten eri nivelvaiheissa tukemassa siirtymiä vapaa-ajan toimintojen ja ryhmäytymisen kautta.

KEHITTÄMISKOHEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kehittämiskohde: Vuorovaikutus- ja elämänhallintataitojen sekä elinikäisen oppimisen tukeminen		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Henkilöstön nepsy ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja sitä kautta uusien palveluiden tai toimintatapojen käyttöönotto	Nepsy ja vuorovaikutustaitojen koulutuksia henkilöstölle ja taitojen sekä uusien toimenpiteiden hyödyntäminen arkityössä sekä tarvittaessa uusissa ryhmissä tai muissa uusissa toiminnoissa	Elämänvaiheet ja niistä keskustelu (esim. seurustelu, päihheet ym. vapaa-ajan asiat), vertaisryhmät myös muille ikäryhmille, vanhemmuuden tuki
Nivelvaiheiden tukeminen vapaa-ajan palveluiden avulla	Vesilahden mallin toteuttaminen ja laajentaminen muihin ikäryhmiin, harrastustoiminta ja ryhmäyttäminen nuoret aikuiset, työikäiset, työelämästä eläkkeelle nivelvaihe	
Elämänhallintataitojen edistäminen, turvallisia aikuisia lasten ja nuorten elämässä	Elämänhallintataitojen edistämistä varten luodut palvelut, ryhmät ja tavat toimia	

<p>Digitaalisten palveluiden kehittäminen sekä digitaitojen oppimisen mahdollisuuksien edistäminen, digitaalisuus koko elämänkaaren ja elinikäisen oppimisen tukena</p>	<p>kansalaistaitojen edistäminen yhteistyössä mm. Pirkan opiston ja muiden toimijoiden kanssa</p> <p>digitaalisten nuoriso- ja vapaa-ajan ympäristöjen käyttöönotto ja kehittäminen</p> <p>digitaitojen ja -palveluiden koulutukset kaikille kuntalaisille kohderyhmien tarpeen mukaan</p>	
---	--	--

Kehittämiskohde: Osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen ja aktiiviseksi kuntalaiseksi kasvaminen, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen</p> <p>Aktiivinen kuntalainen, osallisuuden edistäminen muissa ikäryhmissä</p>	<p>Unicef lapsiystävällinen kunta -mallin toiminnot ja kehittämistoimenpiteet</p> <p>Kuntalaisten kuulemisen ja osallisuuden kehittäminen, osallisuuden rakenteiden luominen</p> <p>palveluiden saavutettavuuden kehittäminen</p> <p>yhteistyö muiden toimijoiden kanssa</p> <p>Vesilahden mallin toteuttaminen</p>	<p>Vapaa-aikapalveluiden kehittäminen osallistamalla ja kyselyllä, palvelumuotoiluprosessi</p>

4.2 HENKILÖSTÖN OSAAMINEN

Henkilöstön osaaminen on pidettävä ajantasaisena sekä tulevaisuuden työelämätaitojen mukaisena ja mahdollistettava näin tarpeen mukaiset palvelut sekä omassa työssäjaksamisesta huolehtiminen ja oman työn kehittämisen toteutuminen.

Vapaa-ajan palvelut ovat merkittävässä osassa kuntalaisten osallisuuden toteuttamisessa niin vapaa-ajanpalveluiden kehittämisessä kuin osallisuuteen oppimisessa ja aktiiviseksi kuntalaiseksi kasvamisessa. Henkilöstön ja johdon osaamisen on vastattava tähän tarpeeseen niin nykyhetkessä kuin tulevaisuuden taitoja ajatellen.

KEHITTÄMISKOHEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kehittämiskohde: Modernien työskentely- ja työelämätaitojen edistäminen		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Digipalveluiden ja digiosaaminen kehittäminen	Aktiivinen kouluttautuminen ja taitojen vieminen käytäntöön esim. uusien palveluiden, kokeiluiden ja ryhmien kautta	
Verkosto- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, osaamisen jakaminen ja yhteistyö	työnvaihto ja uudet yhteistyön mallit vapaa-aikapalveluiden sisällä sekä muiden sivistyspalveluiden kanssa	
Viestintätaidot		
Itsensä johtamisen taitojen kehittäminen	Työnantaja tarjoaa koulutusmahdollisuuksia	
Osallisuuden edistämisen taitojen kehittäminen		
Nepsytaitojen kehittäminen		

4.3 KESTÄVÄ HYVINVOINTI

Vapaa-ajan palvelut mahdollistavat kuntalaisille omasta hyvinvoinnista huolehtimisen kokonaisvaltaisesti palveluja hyödyntäen. Fyysisestä hyvinvoinnista voidaan huolehtia liikkumalla monipuolisesti omien mieltymysten ja tarpeiden mukaan, sosiaalisesta hyvinvoinnista kohtaamalla muita ihmisiä ja olemalla merkityksellinen osa ryhmää ja psyykkisestä hyvinvoinnista virkistämällä ja virkistymällä laadukkaiden ja mielekkäiden vapaa-ajan aktiviteettien avulla sekä elinikäinen oppiminen ja sivistyminen mahdollistamalla.

KEHITTÄMISKOHTEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kehittämiskohde: Kokonaisvaltainen hyvinvointi		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Terveellisten elämäntapojen edistäminen jokaisessa ikäryhmässä	Elintapaohjauksen palvelupolku, välinevuokraus, Nepsyvälinevuokraamon kehittäminen	digitaalisuuden hyödyntäminen
Ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveystyön edistäminen	Terveellisiä elämäntapoja edistävien uusien palveluiden kehittäminen	
Harrastamisesta hyvinvointia, kohtaamisia, onnistumisen kokemuksia ja yhteisöllisyyttä	Tapahtumat ja tilaisuudet	
Kulttuurista saatavan hyvinvoinnin edistäminen	Ennaltaehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön edistäminen vapaa-ajan palveluiden avulla Vesilahden malli ja sen laajentaminen myös muihin ikäryhmiin Kulttuurihyvinvointi vakiintuneeksi osaksi kunnan toimintaa ja asiakirjoja	

Kehittämiskohde: kestävä kehitys ja arki		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
Kestävän kehityksen ja kestävästi liikkumisen edistäminen Luonto- ja ympäristöarvojen edistäminen	Luonto- ja ympäristökasvatus sekä kestävästi liikkumisen toimintamallit osaksi vapaa-ajan palveluita HINKU -työn toimenpiteiden toteuttaminen Kävelyn ja pyöräilyn sekä arkiliikunnan ja tietoisuuden edistäminen Luonnon ja ympäristön hyödyntäminen palveluissa ja viihtyisyyden edistämiseksi Kuntalaisten ympäristötietouden lisääminen	

4.4 JOHTAMINEN

Johtamisella voidaan vaikuttaa niin johtajien ja esimiesten kuin henkilöstönkin työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen. Johtaminen mahdollistaa työntekijöille laadukkaiden palveluiden tarjoamisen edelleen kuntalaisille sekä välineet oman työn kehittämiseen sekä työhyvinvoinnista huolehtimiseen. Johtaminen onkin suurelta osalta mahdollistamista, jolloin työntekijöillä on tarvittavat tiedot, taidot, välineet ja jaksaminen tarjota kuntalaisille ja muille asiakkaille ajan- ja tarpeenmukaiset palvelut laadukkaasti ja kestävästi.

KEHITTÄMISKOHEET, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kehittämiskohde: Työhyvinvointi ja yhteisöllisyys		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Työhyvinvoinnin edistäminen, hyvinvoiva työyhteisö ja hyvinvoivat työntekijät</p> <p>Yhteissuunnittelu ja osallisuus, osaamisen jakaminen</p>	<p>Työhyvinvoinnin ja tyhytoiminnan kehittäminen ja säännöllisyys</p> <p>Yhteisöllisyyden edistäminen vapaa-ajan palveluissa ja kokosivistyspalveluissa</p> <p>Kehittämispäivät, tyhypäivät</p> <p>yhteissuunnittelun toimintatapojen sopiminen</p> <p>Toimintakulttuurin kehittäminen</p>	

Kehittämiskohde: Viestintä ja johtamisen kehittäminen		
Tavoite	Toimenpiteet	Huomioita
<p>Viestinnän (sekä sisäinen että ulkoinen) kehittäminen</p> <p>Tiedolla johtamisen ja ennakoivan johtamisen kehittäminen</p> <p>Johtamisen kehittäminen</p>	<p>Viestintäsuunnitelma ja sen toteuttaminen, yhteiset viestinnän pelisäännöt</p> <p>Toimintakulttuurin ja osaamisen kehittäminen</p> <p>Selkeän johtamisen rakenteen ja toimintatapojen luominen</p>	

